

Andrej Sládkovič

DETVAN

Vydavateľstvo MHG AGENCY, Casa editrice

Andrej Sládkovič

DETVAN

v obrazoch

Ľubomíra Korenka

**Vydanie básnickej skladby Detvan je oslavou tvorby
Andreja Sládkoviča pri príležitosti 200. výročia jeho narodenia.**

Ďakujem

**Mgr. art. Ľubomírovi Korenkovi,
Dr. Irene Biliínskej,
a Prof. PhDr. Miloslavovi Vojtechovi, PhD.,
za ich spoluprácu a odbornú pomoc pri vydaní titulu,**

Marína Hostačná Grossi, editorka

Text © Andrej Sládkovič
Illustration © Ľubomír Korenko
Epilogue © Irena Biliínska
Graphic desing © MHG AGENCY, Publisher, Rome, Italy, 2020
Slovak Edition © MHG AGENCY, Publisher, Rome, Italy, 2020

ISBN-A 10.978.88944905/41

Andrej Sládkovič

DETVAN

Vrstovníkom

*Vo víchriciach žitia, v tvrdých časov boji,
ten ľud náš pozrime, vrstovníci moji!
Veky nám uchytia tie svitania žiare,
zmiznú — ako v dyme obeť na oltáre.*

*Ako obeť stlejú — bodaj by len stleli!
aby sme svet nový, vek slávy videli:
lež dúhu nádeju ktože z nás neľúbi?
a let sokolový a zelené duby?*

*a drumble dievčej žiaľ a spevavé pole,
a jarú družinu a nebové hole,
a voľnú svetlú diaľ a mohutné sily,
a tichú dedinu by sme neľúbili?*

*Oj, veď každá krása len chvíľočku žije,
a sladká hodina len jeden raz bije;
krásy krás boja sa, čas času sa bojí:
v slovenské doliny so mnou, bratia moji!*

I. Martin

1

Stojí vysoká, divá Poľana,
mať stará ohromných stínov,
pod ňou dedina Detvou volaná,
mať bujná vysokých synov:
či tých šarvancov Detvy ozrutných
Poľana na tých prsiach mohutných
nenosí a nenadája?
Alebo aspoň na tie výšiny
nehľadá dcéra tejto rodiny,
keď má porodiť šuhaja? —

2

Ako by Detva obrov nemala! —
Mať zrodila v poli syna,
trávovú plachtu porozvíjala,
z buka na buk ju pripína;
prvý raz oči šuhaj roztvorí,
čo vidí? — výsosť Poľany hory
a opachy nezvratných skál;
a spustí zraky prvé v doliny,
čo vidí? — hory zázračnej stíny
a prekrásnu slovenskú diaľ.

3

Mať žne: a kto to diet'a čičíka?
Šum lístia storočných dubov;
a k akej piesni chlapča privyká?
Vietor duje horou hrubou;
a pekná pieseň šumnej materi
mladuškú dušu len s krásou mieri,
aby celkom syn nezdivel:
a preto potom rád on počúva
aj keď Poľanou víchor predúva
aj mladuchy slovenskej spev.

4

Zlatisté more leťajších bleskov
obledúvať započína,
a okrúhlinou svetlou nebeskou
ku západu sa pohýna,
ale aj ten deň Detvy je synom,
tak silne tmavým vzpiera sa stínom,
že noc temer už zúfala;
a sám už, hádam, z pamäti stratil,
kedy zahmlené ráno pozlátil,
v ktorom ho zora počala.

5

A teraz práve že je nedeľa,
tak pozde to slnce padá,
hádam sviatočnú halenu z tela
mladého nerado skladá:
alebo driečne Detvy dievčiny
odňali slncu zlaté hodiny,
aby hry ich nebúrilo:
ono pri peknej, spevnej mládeži,
pri dobročinnej tejto krádeži
ešte oko zažmúrilo.

6

Lebo skutočne pažiť zelená
zakvitla kvetmi — devami,
medzi ktorými strojná Elena
oko najvábnejšie mámi:
ony hned' v kolo tarkavé stanú,
krútiac sa z jednej na druhú stranu,
a rtom čerstvým pieseň kypí;
hned' sa rozlietnu na všetky strany
kvetnou dolinou hrdej Poľany
jak včely zo sladkej lipy.

7

Jedna sa nahne k družkinmu uchu,
zašepce čos', okom nabok,
táto objíme tretiu mladuchu,
tak celý šumenia potok;
až všetkých oči na chodník padnú
a úsmechy sa po lícach kradnú: —
či ku hre to prináleží? —
Ej nie! chodníkom týmto hadovým
v košielke bielej s opaskom novým
švárny Martin voľno beží.

8

Čierna kabanka plecom visiaca,
širák kvietím operený,
červená stužka kvietím letiaca
a obličaj ozorený,
a mladý fúzik a briadka mladá,
a sokolieho oka lampada,
a vrkočov havranich pár,
a na opasku ligot storaký,
a ľahkých krpcov dlhé návlaky:
to zmenilo tanečnic tvár.

9

Sotvaže zazrel Martinko milý
šumných dievčín veselý zhon,
sotva dupočul spievať tie víly,
do duše mu vrazil ten tón,
vrazil mu do nôh; jeden raz skočí
a už sa medzi devami točí,
valašku, fujaru pustí —
a schytí jednu chlap čiernooký,
vzdvíra si ju v obidva boky,
až len tak vôkol nich šustí.

10

Vzdvíra si ju, zrazu ju pustí,
schytí valašku, fujaru,
a čosi-kamsi vedie ho hustý
chládok na Poľanu starú:
a devy stoja ako z kameňa —
nádeja tej, tej, tej je zmarená —
a zrak všetkých mizne v hore;
hra sa navráti — lež srdce bolí,
a niet, krem jednej, veselej vôli
na celej trávnej priestore.

11

Škoda! — čo si spev šumný pobúril!
Čos' ukojil ich samopaš!
Čos' tichý pokoj v srdciach rozduril!
Čos' ich ranil, Martinko náš! —
Hľa, každá krása nevinne raní,
ruži vykvitnúť nik nezabrání,
veľkosť nemôž' stať sa malou;
a ktovie ešte čo viacej stojí:
či jedna sladká radosť v pokoji,
a či tisíc pekných žiaľov? —

12

Nad horou letí sokol jarabý,
na vysoký hrá sa on let,
hneď na ozrutné sadá si hraby,
hneď v oblakoch ho nevidieť:
mladúšik zajac hore pozerá,
pozerá zas dol', kde aká diera,
zas na sokola šuhaja,
a dá sa vnohy prez jarky, skália:
zraky sokola naňho vypália —
už jedno sú obidvaja.

13

Ale sotva to zazrie náš šuhaj,
švihne valaškou blýskavou —
spasený zajko závozom, hybaj!
Sokolík mrie medzi trávou:
Čo si ho, Martin, chudáka zabil?
Či ťa ten chochlík jarabý zvábil? —
Sokol nech si orla volí! —
Sedem hrmených! — sokol zajaca!
Mal sa do mňa dať, aby tá práca
ctila aspoň dva sokoly.

14

A čo by moja valaška riekla,
že tak pekný nedám jej skok?
Že by sa za mnou daromne vliekla,
zanedbala slávny skutok?
A moja radosť kdeže by bola?
poľovať vidieť toho sokola,
a sám predsa nepoľovať!
Do vrabca hodiť? — to by ma ctilo! —
vtáča, čo v krásnych záletoch žilo,
chcem si duši obetovať! —

15

Tak sa vyslovil, zdvihnúc baltičku,
hrdú poriskom slivkovým,
na ktorom vidieť samú cifričku
vybitú vláknom spiežovým;
z hunky v osmoro visí remenec,
naň si zavesí baltu mládenec
a stúpa hor' a hor' horou;
myšlienky nemá, nemá starosti,
len tajne vejú prsmi radosti
jak vetrík lístím javorov.

16

Vyjde ku svojej širokej skale,
obráti sa a dol' hľadí,
hľadí po čerstvej zelenej diale
a na skalu sa usadí:
v širokých prsiach pozbiera paru
a vydúchne si smutnú fujaru,
prsty na dierky položí: —
zaplače hora, háje zastenú
a žiaľ' za žiaľ'om z prs tých sa ženú,
v ktorých smútok nebrloží.

17

Lebo to má ľud ten špatnokrásny,
že radosti v žiaľ'och spieva;
zdá sa ti, že je nad šťastných šťastný,
zdá sa, že v žiaľ'och omdlieva:
a tak je. Jeho cit žiale tuší,
o ktorých jeho svedomie čuší,
ktoré v ňom len múdri znajú:
a život jeho ten vždy sa smeje,
cudzí mu je strach — cudzie nádeje,
čo svet ten náš previevajú.

18

„Zaspieva mu vtáča na kosodrevine“,
on cíti, čo vtáča spieva:
„Čo komu súdenô, veru ho neminie“,
to čuť v speve sa domnieva:
zdá sa mu, že niet, krem bied zdedených,
žije v radoostiach nepremených,
tak ako žil v nich jeho ded:
minulosť peknú sám si vybájal,
a budúcnosť mu cele zatajil
nezvedavý jeho pohľad.

Za čím obyčaj žialiť, požiali,
 čím baviť, tým sa zabaví,
 spieva, čo staré matky spievali,
 reč pradedov svojich vraví:
 a hneď ako blesk hromom zakľaje,
 koho klial, tomu zas šťastie praje,
 hneď v búrach je, hneď má pokoj;
 hneď v dolinách sa tichých osadí,
 hneď vrchmi lieta s' a orol mladý,
 ako aj ten Martinko môj.

Jak si prehráva, tak si prehráva,
 nič necítiac, nič nemyslí,
 akoby zvuky, ktoré vydáva,
 samy písťalou sa tisli:
 a ty počúvaj to ich trasenie,
 to žiaľov tajných velebné vrenie,
 to vlnenie, v ktorom tlejú:
 a jedným okom sladké nadšenie,
 a druhým okom žiaľne túženie
 po lícach sa ti rozlejú.

